

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΕΙΜΝΗΣΤΟΝ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΝ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ.

1871.

123992

123992

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΛΟΓΟΣ

ΕΙΣ ΤΟΝ ΔΕΙΜΝΗΣΤΟΝ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΗΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ.

Ἐκφωνηθεὶς ἐν Ὁδησσῷ ἐν τῇ Ῥωσικῇ Μητροπόλει τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτῆρος, τῇ 19 Ἰουνίου 1821. Ὑπὸ Κωνσταντίνου Πρεσβυτέρου καὶ Οἰκονόμου, Καθολικοῦ Ἱεροκλήρουκ πασῶν τῶν ὑπὸ τὸν Οἰκουμενικὸν Θρόνον Ὁρθοδόξων τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν, Διδασκάλου τῆς Θεολογίας καὶ Φιλολογίας, καὶ Σχολάρχου τοῦ τῆς Σμύρνης Φιλολογικοῦ Γυμνασίου.

Καὶ ἐκδοθεὶς ὑπὸ Νικολάου Β. Γκούση.

Νῦν δὲ ἐκδιδόμενος τὸ δεῦτερον δαπάνη

M. Z. ΠΡΑΚΤΙΚΙΑΟΥ

βιβλιοπώλου.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Σ. Κ. ΒΛΑΣΤΟΥ.

(Ὁδὸς Ἑρμοῦ, Ἀριθ. 178).

1871.

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ ΛΟΓΟΣ.

Ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη, καὶ ἡ
δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται.

Σοφ. Σειρ. ΜΑ. 8. 13.

ΞΜΕΛΛΕΣ λοιπόν, Παναγιώτατε καὶ Οἰκουμενικὲ Πα-
τριάρχα Γρηγόριε, ἀφοῦ μ' ἔδωκας πολλὰς πολλῶν λόγων
ὑποθέσεις καὶ ἀφορμὰς, ἔμελλες τελευταῖον νὰ κινήσῃς τὴν
ἀσθενῆ μου γλῶσσαν καὶ εἰς τὸν ἐπιτάφιον λόγον σου. Ἄλ-
λοτε, ἐνδεδυμένος ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ σου θρόνου ὄλην
τὴν λαμπρότητα τῆς ἀξίας σου, μὲ ἔγκαρδίονες νὰ εὐάγ-
γελίζωμαι τῆς θείας δικαιοσύνης τοὺς λόγους εἰς τὴν Με-
γάλην σου Ἐκκλησίαν· ἀλλὰ τώρα ξένος, εἰς ξένην γῆν προ-
κείμενος νεκρὸς, γίνεσαι σὺ αὐτὸς ὑπόθεσις λυπηρᾶς ἀκροά-
σεως εἰς τοὺς συνελθόντας, καὶ ἀντὶ νὰ ἐμψυχώσῃς μα-
ραίνεις ἐξ ἐναντίας τὴν φωνὴν μου, ἣτις ἐφυλάττετο, κα-
θὼς φαίνεται, καὶ εἰς τὴν ξενιτείαν διωρισμένη διὰ τὸ πο-
λυδάκρυτον τοῦτο ὑπούργημα. «Φωνὴ θρηνοῦντος ἠκού-
σθη περὶ σέ, καὶ φωνὴ ὀδυρωμένου ἀνήγγειλε τὸν ἐπαι-
γόν σου.»

Ἀλλὰ τί λέγω; Πῶς κυριευμένος ἀπὸ τὸ πάθος, δὲν
βλέπω τὴν λάμψιν, ἣτις περικυκλῶνει τὸν ἔνδοξον τοῦτον
νεκρὸν; Ὅχι, Θεότατε Πατριάρχα! δὲν ἔχασας, ἀλλ' ἐμε-

γάλυνας, ἀλλ' ἐπλάτυνας, ἀλλὰ διαιώνισας μάλιστα τὴν δόξαν σου. Ἄν καὶ δὲν στολιζῆς πλέον τὸν Θρόνον τὸν Οἰκουμενικόν, ἀλλὰ παρίστασαι μετὰ παρρησίας εἰς τὸν Θρόνον τῆς Μεγαλωσύνης τοῦ Ὑψίστου. Ἄν καὶ δὲν ἄρχῃς πνευματικῶς εἰς τὴν Μεγάλην τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν, ἀλλὰ διαπρέπεις εἰς τὴν οὐράνιον Ἐκκλησίαν τῶν Πρωτοτόκων. Ἄν καὶ δὲν περικυκλόνεσαι πλέον ἀπὸ τὴν Ἀγιωτάτην σου Σύνοδον, ἀλλὰ περιστοιχοῦσι τὸ λείψανόν σου, ὡς σταλέχη φοιτήκων, σεβάσμιοι Ποιμένες καὶ Ἱερεῖς ἐκ μέρους τῆς Ἀγιωτάτης Συνόδου τῆς Ῥωσσιτικῆς Ἐκκλησίας. Ἄν καὶ δὲν ἐνταφιάζεσαι εἰς τὴν ἔνδοξον μὲν, ἀλλὰ στεναῖζουσαν γῆν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐνταφιάζεσαι ἐνδόξως εἰς γῆν ἐλευθεράν, καὶ τιμᾶσαι λαμπρῶς καὶ ἀπὸ τοῦ παρσευρεθέντος ὁμογενεῖς σου, καὶ ἀπὸ τοῦ γενναίου καὶ Θεοσεβεστάτου Ῥώσσου, τῶν ὁποίων ἡ εὐσέβεια τῆς Πίστεως συμφωνοῦσα μὲ τῶν νικηφόρων ὄπλων των τὴν ἀνδρίαν, ἐξεύρει νὰ τιμᾷ καὶ νὰ ὑπερασπίζεται δημοσίως τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα δικαιώματα.

Πανιερώτατοι τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι (1), ὅσοι συνελθόντες εὐλογεῖτε τὸν Ἰσαπόστολον! Ἐξοχώτατε Κόμη (2),

(1) Παρσευρίσκετο ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κισινοβίου καὶ Χοτινίου μεθ' ἐτέρων δύο Μητροπολιτῶν τοῦ Μολδαυίας καὶ Δρύστας.

(2) Ἀναφέρεται πρὸς τὸν Γενικὸν Πολεμικὸν Ἐπαρχὸν τῆς Χερσονήσου καὶ Ταυρικῆς, τὸν Κόμητα Ἀλέξ. Θεοδωρίδην τὸν Λαγγερῶν.

ὅστις παρὼν μετὰ τῶν ἄλλων ἐπισήμων ἀξιωματικῶν τῆς
Ῥωσσίας, δι' Αὐτοκρατορικῆς εὐδοκίας καὶ ἐπινεύσεως τι-
μᾶς, καὶ κοσμεί, καὶ διατάττεις μεγαλοπρεπῶς τὴν κη-
δεῖαν τοῦ μεγάλου τῆς Ἐκκλησίας Πατρός! Ἐκλαμπρότα-
τοι Πρίγκιπες καὶ ἡ ἄλλη σκυθρωπὴ χορεία τῶν Γραικῶν,
ὅσοι ἔχομεν καύχημα τῆς εὐγενοῦς δυστυχίας μας νὰ συνο-
δεύσωμεν καὶ νεκρὸν τὸν κοινὸν τῶν Ὀρθοδόξων Πατέρα
εἰς τοῦτο τῆς εὐσεβείας τὸ ἄσυλον! Χριστιανοὶ ἀδελφοί!
ἔλθετε νὰ θεωρήσωμεν μὲ τὸν λόγον, πῶς ὁ Παναγιώτα-
τος Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης, καὶ
Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Γρηγόριος, ἐδοξάσθη καὶ εἰς τὴν
ζωὴν του καὶ εἰς τὸν θάνατον μὲ δόξαν ἀνεξάλειπτον. «*Ἐν
γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλει-
φθήσεται.*»

Ὁ νικῶν, ποιήσω αὐτὸν στέλον ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ
μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι, καὶ ἐπιγράψω ἐπ' αὐτῷ
τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ
Θεοῦ μου τῆς καιρῆς Ἱερουσαλήμ, ἣτις καταβαίνει ἐξ
οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὸ και-
ρόν (1). Ἴδου, ἀγαπητοί, πῶς ζωγραφίζει τὸ Πνεῦμα τὸ
Ἅγιον εἰς τὸ μυστηριώδες βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως ὅλους
τοὺς νικηφόρους καὶ δεδοξασμένους ἥρωας τῆς ἀρετῆς. Κα-
θέκαστον ἀπ' αὐτοὺς ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ τὸν ὀνομάζει στέ-

(1) Ἀποκάλ. Γ. 12.

λογ ὑψηλόν, ἀκλόνητον, σταθερόν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του. Εἰς καθένα ἐπιγράφει τρία ὀνόματα, σύντομον καὶ ὑψηλὴν ἐπιγραφὴν: α) τὸ φοβερόν ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον φανερόνει τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐγκάρδιον πίστιν, β) τὸ ὄνομα τῆς νέας Ἱερουσαλήμ, τὸ ὁποῖον φανερόνει τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν θερμουργὸν ἀγάπην, καὶ γ) τὸ ὄνομα τὸ νέον τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ, τὸ ὁποῖον φανερόνει τὴν, ἢ διὰ θλίψεων, ἢ δι' αἵματος ἀκολουθίαν εἰς τὰ ἔχνη τοῦ Σωτῆρός μας Χριστοῦ μέχρι τέλους τῆς ζωῆς μας. Ταῦτα τὰ ὀνόματα χαρακτηρίζουσι τοὺς ἥρωας τῆς Ἁγίας μας Ἐκκλησίας, καὶ ταῦτα ἰδέτε τα, ἀδελφοί, νοερώς ἐπιγεγραμμένα εἰς τὸν αἰοίδιμον Πατριάρχην Γρηγόριον· τὰ δύο πρῶτα ὀνόματα εἰς τὸ ἔνδοξον στάδιον τῆς ζωῆς του, καὶ τὸ τρίτον εἰς τὸν δι' αἰῶνος εὐκλεέστατον αὐτοῦ θάνατον. «*Ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται.*»

Ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη. Ὅλη ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ τοῦ ἀνθρώπου θεμελιόνεται κυρίως εἰς τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐγκάρδιον πίστιν. «*Πᾶσα ἡ τιμὴ, λέγει ὁ θεῖος Ἀπόστολος Πέτρος, πᾶσα ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν*» (1). Τοῦτο τὸ δῶρον τὸ ὑψηλότατον καὶ θειότατον ἐμπιστεύεται ὁ Θεὸς εἰς ὄλα τὰ ἔνδοξα σκεύη τῆς ἐκλογῆς του, καὶ τοῦτο ἐφάνη ἐξ ἀρχῆς καὶ εἰς τὴν γέννησιν, καὶ εἰς τὴν ἀνατροφὴν, καὶ εἰς

(1) Α. Πέτρ. Β. 7.

τὴν πρόοδον τοῦ αἰοιδίμου Πατριάρχου. Γεννημένος ἀπὸ γονεῖς θεοσεβεστάτους, καὶ βυζάξας ὁμοῦ μὲ τὸ γάλα τὸ μητρικόν του καὶ τῶν τῆς Ὄρθοδοξίας δογμάτων τὸ νέκταρ, ἔδειξεν ἐξ ἀπαλῶν του ὀνύχων ὄλα τὰ προτερήματα, ἔσα χαρακτηρίζουσι τὸν γενναῖον τῆς Πίστεως στρατιώτην. Ὁλος καιόμενος ἀπὸ τὸν οὐράνιον ἔρωτα τῆς σοφίας, ἦτις εἶναι τῆς ἀμωμήτου Πίστεώς μας σύμμαχος καὶ λάτρης καὶ ὁδηγὸς τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὸν Θεόν, ἀνέκραζεν ὁ ἀείμνηστος, ὡς ἄλλος Σολομών, πρὸς τὸν Ἰψιστον τῶν φώτων Πατέρα, «*Δός μοι τὴν τῶν σῶν θρόνων πάρεδρον σοφίαν, καὶ μὴ με ἀποδοκιμάσης ἐκ παίδων σου (1)*» καὶ, ἀφοῦ ἄπαξ ἔστησε τὴν καρδίαν του εἰς τὴν πέτραν τοῦ Θεοῦ φόβου, ὅστις εἶναι πάσης σοφίας ἡ θεμελιώδης ἀρχή, τρέχει εἰς τὰ σχολεῖα, διὰ νὰ κερδίσῃ τὸν θησαυρὸν τῆς γνώσεως τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τῶν ὁποίων ἐπλάσθη παρὰ Θεοῦ ὁ ἀνθρώπος θεωρός. Ἡ εὐφυΐα καὶ ἡ δξύνοια, καὶ ἡ μνήμη, καὶ ἡ κρίσις του ἦσαν πολλὰ μικρὰ προτερήματα, ὡς πρὸς τὴν σωφροσύνην του, καὶ μετριότητα καὶ χρηστότητα, διὰ τῶν ὁποίων ἐγένετο καλὸν παιδείας παράδειγμα καὶ εἰς τοὺς πεπαιδευμένους καὶ εἰς τοὺς ἀπαιδεύτους. Ἀληθινὰ, ἡ γνῶσις φυσιοῦ, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον. Εὐρίσκονται πολλοὶ ἄνθρωποι εἰς τὸν κόσμον, οἵτινες, ὅσον κερδαίνουσιν ἀπὸ μέρους τῆς μαθήσεως

(1) Σοφ. Σολομ. Θ. 4.

καὶ τῶν γνώσεων, ἄλλο τόσον χάνουσιν ἀπὸ μέρους τῆς μετριοφροσύνης. Ἄλλ' ὁ Γρηγόριος, ὅσον ἐπροχώρει εἰς τὴν σοφίαν, τόσον ἐγνώριζε τὴν οὐδαμινότητα τοῦ ἀνθρώπου, τόσον ἐταπεινόνητο ἔμπροσθεν εἰς τὴν ἀένναον πηγὴν τῆς οὐρανίου σοφίας, μὲ τῆς ὁποίας τὰ γνωρίσματα ἐφαίνετο κεκοσμημένος. *Ἡ ἄνωθεν σοφία*, λέγει ὁ θεὸς Ἀπόστολος Ἰάκωβος, *πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστίν, ἔπειτα εἰρηρική, ἐπιεικής, εὐπειθής, μεστή ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος, ἀνυπόκριτος (1).*

Τοιοῦτος ἐφάνη ὁ Γρηγόριος παντοῦ, ὅπου ἔκαμε τὰς σπουδὰς του. Πελοπόννησος ἢ πατρίς του, τὸ ἅγιον Ὄρος, ἢ Πάτμος, ἢ Σμύρνη, ἐθαύμασαν τὰ προτερήματά του. Παντοῦ, ὅπου ἦσαν δοῦλοι τοῦ Θεοῦ, καὶ τῆς ἱεράς σοφίας ἐργάται, ἔτρεχεν ὁ Γρηγόριος. Ἐγίνοντο περὶ Πίστεως καὶ ἀρετῆς συνομιλίαι ψυχωφελεῖς; — ἐκεῖ ὁ Γρηγόριος. Ἐτύχαιναν συναναστροφαι πονηραὶ καὶ διεφθαρμένοι; — ἄφαντος ὁ Γρηγόριος. Ὁμοιος μὲ τὸ ἄστρον τῆς αὐγῆς, φεύγων πάντοτε τῆς κακίας τὴν νύκτα, ἠκολούθει τὸν ἥλιον τῆς θείας σοφίας, καὶ προέτρεχεν ἔμπροσθεν ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς ἀρετῆς.

Ἀλλὰ τέλος, ἡ Πρόνοια τοῦ Ἰψίστου, τῆς ὁποίας ὁ δάκτυλος ὀδηγεῖ καθένα εἰς τὸν δρόμον τῆς σωτηρίας του, ἀνάγει καὶ τὸν Γρηγόριον εἰς τὸ ἔργον, ὅπου τὸν προώρι-

(1) Ἰάκωβ. Γ. 17.

σε διὰ τὸν τὸν δοξάση λαμπρότερον. Ὁ Γρηγόριος εἰς τὴν Σμύρνην ἐναγκαλίζεται τὴν ἀνωτάτω Φιλοσοφίαν, ἐνδύεται τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα, χειροτονεῖται Διάκονος, προχειρίζεται Ἱερεὺς, καὶ μετ' ὀλίγον προβιβάζεται εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Σμύρνης, διὰ τὴν ὑπηρετήσῃ δημοσίως τὸν Θεὸν, τὸν ὁποῖον ἠγάπα. Εἰς ταύτην τὴν ἐποχὴν τῆς ζωῆς του, τὸ εἰς τὴν καρδίαν του γεγραμμένον ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ λαμπρὸν μετὰ φλογεροῦς χαρακτῆρας. Ὡς ἄλλος Σαμουὴλ, ἀφιερωμένος ἐκ βρέφους εἰς τὸν Θεόν, ἐνθουσιᾷ καὶ τὴν εὐαρσθήσῃ εἰς τὸν Θεόν διδάσκει, συμβουλεύει, ἐλέγχει, παρακαλεῖ, γίνεται τὸ πᾶν εἰς τὸ ποίμνιόν του, διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ὑψηλοῦ του ἐπαγγέλματος τὰ καθήκοντα. Ὁφθαλμὸς τῆς Ἀσίας, μεγαλόπολις Σμύρνη! Σὺ κήρυξον τοῦ Ποιμένου σου τὰς ἀγαθουργίας, τὰς ὁποίας σπεύδων ὁ λόγος δὲν μετὰ συγχωρεῖ κατὰ μέρος τὰς ἀναμετρήσῃ. Κάλλιστοι ναοὶ ἐκείνης τῆς πόλεως—διότι σὰς μόνον δὲν δύναμαι τὴν παρατρέξω μετὰ σιωπῆν!—ναοὶ μεγαλοπρεπεῖς, τοὺς ὁποίους ἐκ βάθρων ἀνήγειρεν ὁ Γρηγόριος μετὰ πολλῶν κινδύνων, ὅσους ὑπέμεινεν ὑπὲρ τῆς Πίστεως, ἀπὸ τῆς Πίστεως τοὺς ἐχθρούς! Σεῖς μετὰ τὰς ὡδὰς τῶν θείων ἀσμάτων κηρύξατε πανταχοῦ τὸν ζῆλον τῆς εὐσεβείας τοῦ Γρηγορίου. Ἄγγελοι οὐράνιοι, οἵτινες ἐπαραστέκεσθε ἀοράτως εἰς τὰς ἱεραρχίας του, καὶ ἀνεβιβάζετε εἰς τὸν Θρόνον τοῦ Ἰησοῦ τὸ θυμίαμα τῶν ἁγίων του προσευχῶν! Σεῖς, ὦ φιλόανθρωπα πνεύματα παρρηστήσατε εἰς τὸν νοῦν

μας τὴν ζέσιν τῆς καρδίας ἐκεῖνης, ἥτις τετρωμένη ἀπὸ τὸ βέλος τοῦ θεοῦ πύθου ἀνυψόνετο εἰς τὴν θεωρίαν τῶν τῆς Πίστεως μυστηρίων. Σεῖς, ὦ καθαρώτατοι νόες ζωγραφίσσατε εἰς τὴν φαντασίαν μας τῶν δακρῶν τὰ ρεῖθρα μετὰ τὰ ὁποῖα ἐξέπλυνε καθ' ἐκάστην τὰς ἐλαφράς τῶν ἀμαρτιῶν του κηλίδας, ὅσας ἢ ἀνθρωπίνη ἀσθένεια ἄφινε κάποτε νὰ μολύνωσι τὴν ἀθῶν του καρδίαν. Ναί, ἀγαπητοί, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἐναρέτους ψυχὰς εἰσχωρεῖ ὁ λεπτός καὶ ἐπίθουλος τῆς ἀμαρτίας κονιορτός, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου τὸν ρύπον δὲν εἶναι κἀνεὶς ἀνθρώπος καθαρὸς εἰς τὴν γῆν, οὐδ' ἂν μίᾳ ἡμέρᾳ ὑπάρχη ὁ βίος αὐτοῦ (1), καθὼς εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ Ἰωβ. Ἄλλ' αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἐνάρεροι ἄνδρες τόσον σεβασμιώτεροι γίνονται, ὅσον προθυμότερα σπουδάζουσιν εἰς τὴν ἔρευναν καὶ διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων των. Ἡ προσεκτικὴ τῶν ἐλαττωμάτων θεωρία, ἥτις εἶναι ἡ βάσις ἐνταυτῷ καὶ ὁ φύλαξ τῆς μετριοφροσύνης, δὲν τοὺς ἀφίνει ν' ἀπομακρύνωνται τελείως ἀπὸ τὴν ἀρετὴν. Τοιαύτη παράδοξος εἶναι, ἀγαπητοί, ἡ κατάστασις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ὡς καὶ αὐταὶ αἱ ἀβρῶστίαι της τὴν βοηθοῦσι διὰ νὰ μὴν ἀποθάνη. Ἄς φριξωμεν, ὅσοι λησμονοῦντες τὸν Θεὸν καὶ τὸν ἑαυτὸν μας, κρίνομεν τῶν ἄλλων καὶ τὰ μικρὰ παραπτώματα. Παρατηροῦμεν τὸ μικρὸν ἄχυρον, τὸ ὁποῖον σκιάζει τὰ βλέφαρα τοῦ πλησίον μας,

(1) Ἰωβ. ΙΔ. 5.

χωρίς νὰ προσέχωμεν εἰς τὴν μεγάλην δοκὸν, ἥτις βαρύνει τὴν κεφαλὴν μας, καὶ φοβερίζει τὸν ψυχικὸν μας ὄλεθρον. Ἄνθρωπε Χριστιανέ! τί βλέπεις τὸ κάρφος, τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς; (1).

Ἄλλ' ὁ ἱερεὺς Γρηγόριος, ἔνδοξος διὰ τὰς ἀρετάς του, ἐδοξάζετο καὶ διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων του. Συμβαίνει ποτὲ πολιτικὴ διχόνοια μεταξὺ τῶν ἐν Σμύρνη Χριστιανῶν. Εἰς μάτην ὁ Ἀρχιερεὺς προσπαθεῖ νὰ τοὺς εἰρηνεύσῃ. Οἱ ἄνθρωποι μανθάνουσι καὶ συνεθίζουσιν εὐκόλως τὰ πάντα, πλὴν τῆς ἡσυχίας καὶ τῆς ἐξ αὐτῆς εὐδαιμονίας. Παρεσύρθη λοιπὸν ὁ Γρηγόριος εἰς τὸ ἕτερον τῶν ἀντιφερομένων μερῶν, καὶ κατὰ δυστυχίαν τὸ ἀδικώτερον. Ἄλλ' εὐθὺς γνωρίζει τὸ σφάλμα του ὅθεν κατ' αὐτὴν τὴν ἱεράν του Μητρόπολιν, ἡμέραν ἑορτῆς, συνηγμένου πολυαριθμοῦ λαοῦ, πρῶτον μὲν δημηγορεῖ περὶ εἰρήνης καὶ δημοσίας, καὶ ἔπειτα καταβαίνει ἀπὸ τὸν Θρόνον του, καὶ μὲ τὴν ἀρχιερατικὴν του στολὴν, μὲ σχῆμα ταπεινὸν, μὲ δακρύοντας ὀφθαλμοὺς, προσπίπτει καὶ ζητεῖ παρὰ πάντων τὴν συγχώρησιν τοῦ ἁμαρτήματός του. Τοῦτο τὸ ὑψηλὸν τῆς ταπεινοφροσύνης του κίνημα ἐκλόνησε τὰς καρδίας τῶν διαφορομένων, τὰς ἀνέλυσεν εἰς δάκρυα, καὶ τὰς συνεχώνευσεν εἰς ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην. Τόση ἦτο ἡ εὐαισθησία

(1) Ματθ. Ζ. 3.

τῆς συνειδήσεώς του καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὸν πλησίον του. Καὶ τοιοῦτος εἶναι ὁ χαρακτήρ τῶν ἀξίων λειτουργῶν τοῦ Παναγάρχου Θεοῦ. Ἡ ἀρετὴ των, χωρὶς ὄγκον, χωρὶς ὑπόκρισιν, χωρὶς ἐπιτήδευσιν, ἐφ' ὅσον συναίσθάνεται τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, τοσοῦτον γίνεται φιλανθρωποτέρα. Καὶ ἡ γλυκυτάτη μεταξὺ τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς καρδίας των ἄρμονία τοὺς κάμνει, ὡς καὶ εἰς αὐτὰ των τὰ παραπτώματα διδασκάλους τοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον ἐνεπιστεύθησαν παρὰ Θεοῦ νὰ κυβερνώσιν ὄχι περισσότερον μὲ τὸν λόγον, παρὰ μὲ τῆς ἐναρέτου ζωῆς των τὰ πειστικώτατα παραδείγματα. Ἀλλ' ὡς Γρηγόριε φθάνει πλέον ἢ κατὰ μέρος ποιμαντορία σου, ἀνάβα εἰς τὸν Θρόνον τὸν Οἰκουμενικὸν διὰ νὰ λάμψη εἰς ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν τὸ ὄνομα τῆς νέας Ἱερουσαλήμ, τὸ ὁποῖον ἔγραψεν εἰς τὴν καρδίαν σου ὁ Ἄμνός τοῦ Θεοῦ. Καὶ ἐπιγράψω ἐπ' αὐτῷ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ μου, τῆς καινῆς Ἱερουσαλήμ (1).

Ἡ Ἀποστολικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Ἁγία καὶ Μεγάλῃ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἡ Μήτηρ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ καθολικὴ νομοθέτρια τῆς Ὀρθοδοξίας, ζητεῖ ἀνάλογον τῆς δόξης τῆς Πατριάρχην. Ὁ Θρόνος τῶν Γρηγορίων καὶ Χρυσοστόμων καὶ Γενναδίων ἀπαιτεῖ τὸν ἀξίον τούτων διάδοχον, καὶ ἰδοὺ φωνὴ τοῦ Οὐρανοῦ καὶ φωνὴ τῆς Ἁγίας

(1) Ἀποκάλ. Γ. 12.

τάτης Συνόδου προσκαλεῖ τὸν Σμύρνης Γρηγόριον εἰς τὴν Πατριαρχικὴν ἐπίσκεψιν τῆς νέας Σιών, τῆς μυστικῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ. Ἀναβαίνει λοιπὸν ὁ Πατριάρχης, ὡς ἄλλος Μωϋσῆς εἰς τὸ ὄρος τὸ ὑψηλὸν μετὰ δόξης, διὰ νὰ μεταδίδῃ εἰς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ τὰς θείας διαταγὰς. Ἐνδεδυμένος ὡς ἄλλος Ἀαρὼν τὴν Πατριαρχικὴν του στολὴν, καὶ φορῶν εἰς τὸ στῆθος του γεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἁγίας του πόλεως, εἰσέρχεται εἰς τὰ ἄδυτα, καὶ ἐξέρχεται εἰς πνευματικὴν ἐπίσκεψιν τοῦ λαοῦ του. Εἰς τοῦτο τὸ ὑψηλὸν του λειτούργημα μὲ φαίνεται ὅμοιος μὲ τὴν μυστικὴν ἐκείνην ἄμαξαν, τὴν ὁποίαν εἶδεν ἐν πνεύματι ὁ Προφήτης Ἰεζεκιήλ (1). Πνεῦμα ἰσχυρὸν καὶ λεπτὸν ἐμφύχονεν ἐκείνην τὴν πτερωτὴν μηχανήν. Ὁ ἀὴρ ἐσχίζετο ὑπὸ τὰ βήματά της. Οἱ ἔμφυχοι τροχοὶ της ἀναβαίνοντες καὶ καταβαίνοντες ἠκολούθουν τοῦ πνεύματος τῆς ὁρμῆς. Παρομοίως καὶ ὁ ἀκούρατος Πατριάρχης ὀδηγούμενος ἀπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, πότε ἀνέβαινεν εἰς τὴν θεωρίαν τῶν μυστηρίων τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πότε κατέβαινεν εἰς τῆς φιλανθρωπίας τὰς πράξεις. Ἄγρυπνοῦσεν, ἔτρεχεν, ἐπέτα εἰς ὅλας τῶν ὀρθοδόξων λαῶν τὰς ἀνάγκας. Ἐχρειάζετο Ἀρχιερέως τινὸς ἐκλογῆς; — ὁ Γρηγόριος ἔτοιμος νὰ ἐκλέξῃ τὸν ἀξιώτατον εἰς ποιμαντορίαν ψυχῶν. Ἐχρειάζετο νῶν οἰκοδομῆ, ἢ ἄλλου τινὸς κοινωφελοῦς ἀγαθοῦ

(1) Ἰεκ. Α.

φύστασις;—ὁ Γρηγόριος ἔτοιμος νὰ τὸ κατορθώσῃ. Ἐχρειά-
 ζετο ὑπεράσπισις ἀδικουμένων; ὁ Γρηγόριος πρόθυμος νὰ
 θυσιάσῃ ἂν τύχῃ καὶ τὴν ἰδίαν του ζωὴν. Ἐμπιστευμένος
 τὴν μέριμναν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν ἐγένετο τοῖς πᾶσι
 τὰ πάντα, ἵνα τοὺς πάντας ἢ πάντως τινὰς σώσῃ. Ποσά-
 κισ ὁ αἰόδιμος κατεπάλαισεν ἀνδρείως, ἢ οἰκονόμησε φρο-
 νίμως προσταγὰς τυραννικὰς, αἱ ὁποῖαι ἀπέβλεπον εἰς κα-
 ταφρόνησιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ! Πόσους ἰδρώτας
 ἔχυσε νὰ διατηρήσῃ τὰ προνόμια τῆς Ὀρθοδοξίας, μὲ τὰ
 ὁποῖα καὶ εἰς τὴν κοσμικὴν τῆς δουλείαν τὴν περιεχαρά-
 κωσεν ἡ Πρόνοια τοῦ Ὑψίστου. Ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων τὸ
 Πατριαρχεῖον μὲ τὴν ἐνδεχομένην λαμπρότητα, συνέστη-
 σεν ἐν αὐτῷ τυπογραφεῖον πρὸς εὐκολωτέραν τῶν τῆς παι-
 δείας φώτων μετάδοσιν εἰς τὰ πνευματικά του τέκνα.
 Ἐξέδωκε θεσπίσματα καὶ τόμους Συνοδικοὺς ἀφορῶντας
 εἰς τοῦ Κλήρου τὴν κοσμιότητα καὶ τὴν εὐζωίαν τῶν Χρι-
 στιανῶν. Ἐγένετο ὡς ἀστὴρ ἑωθινὸς ἐν μέσῳ νεφέλης,
 καὶ ὡς ἥλιος ἐκλάμπων ἐν ναῶ Κυρίου (1).

Πολλὰ καὶ καλὰ καὶ μεγάλα ὑπῆρξαν, ἀγαπηταί, τὰ
 παραδείγματα τῆς ἀρετῆς τούτου τοῦ ἱεροῦ Πατρός. Τὸ
 τῶν Ἑλλήνων Ὀρθόδοξον γένος, τὸ σεβάσιμον καὶ εἰς αὐτὸν
 τῆς δυστυχίας του τὸν ζυγὸν, εὗρηκε τὸν Πατριάρχην
 Γρηγόριον κοινὸν Πατέρα του καὶ Προστάτην εἰς τὰς πολ-

(1) Σοφ. Σειρ. Ν. 6.

λάς του ανάγκας. Μὲ πόσῃ μεγαλοπρέπειαν ὁ ἀείμνηστος διέλαμπε μεταξύ τῆς Ἀγιωτάτης Συνόδου, ἐπικυρόνων τῆς εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης τοῦ χρησμοῦς. Μεταξὺ ταύτης τῆς Συναγωγῆς τῶν κατὰ χάριν Θεῶν, καθὼς τοὺς ὀνομάζει ὁ Προφήτης Δαβὶδ, προσξάρχων ὁ Πατριάρχης, ἔφερε τὴν εἰκόνα τῆς δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ὅστις παρευρίσκεται ἀοράτως εἰς τὰς Ἱερὰς Συνόδους, καὶ κρίνει καὶ αὐτοὺς τοὺς σεβασμίους κριτάς· «ὁ Θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ θεοὺς διακρινεῖ (1).» Μὲ πόσῃ πάλιν ταπεινώσιν ἤκουε τῆς εἰλικρινείας τὰς φωνάς. Μὲ πόσῃ γλυκύτητα καὶ πραότητα ὑπεδέχετο καὶ διήλλαττε τοὺς διασφομένους. Μὲ πόσῃ ὑπομονὴν καὶ γενναιότητα ὑπέμενε τῆς ἀρετῆς του τὰς δοκιμάς. Μὲ πόσῃ τελευταῖον φιλελεος ἠρωπίαν διεσκόρπιζε παντοῦ τὰς εὐεργεσίας του. Ἄ! καὶ νὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀκουσθῶσιν ἐνταῦθα ὄλαι αἱ φωναὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ εὐεργετημένων πτωχῶν πρὸς εὐλογίαὶν τοῦ ὀνόματός του. Ὡ, ποῦ εἴσθε χῆραι καὶ ὀρφανὰ καὶ παρθένοι, τὰς ὁποίας διέσωσε; Ποῦ εἴσθε πτωχοὶ πάσης τάξεως, καὶ ἄγνωστοι καὶ γνωστοί; Πτωχοὶ, ἄρρώστοι, παραλυτικοὶ, λελωθημένοι, ἐλεεινὰ τῆς ἀνθρωπότητος λείψανα! Σεῖς ἂν ἦσθε παρόντες, μὲ μόνους τοὺς στεναγμοὺς σας ἠθέλατε πλέξει λαμπρότατον τοῦ φιλοπτώχου Πατριάρχου ἐγκώμιον. Σεῖς καὶ μνημονεύετε καὶ κηρύττετε

(1) Ψαλτ. ΠΑ. 4.

καὶ εἰς τὴν γῆν καὶ εἰς τοὺς οὐρανοὺς τὰς ἀειμνήστους
εὐεργεσίας τοῦ ἱεροῦ τούτου Πατρός. *Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε
κε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα
τοῦ αἰῶνος.*»

Τοιουτοτρόπως, ἀδελφοί μου, ὁ ἱερὸς Γρηγόριος ἔδοξά-
σθη εἰς τὴν Πατριαρχικὴν του ζωὴν, δεικνύων γεγραμμέ-
νον εἰς τὴν καρδίαν του τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ ὄνο-
μα τῆς καιρῆς Ἱερουσαλήμ. Δις ἀπεβλήθη ἀπὸ τὸν Θρό-
νον του ὁ μακάριος, ὡς ἄλλος Χρυσόστομος, ὑπὸ τῆς ἐξου-
σίας τοῦ σκότους. Δις ἀπῆλθεν εἰς τὸ ἅγιον Ὄρος, ὄχι διὰ
νὰ ἡσυχάσῃ ἀργός, ἀλλὰ διὰ νὰ μεταλλάξῃ τοὺς ἄθλους
του. Ἐκεῖ ἐγένετο τύπος καὶ ὑπογραμμὸς τῆς μοναδικῆς
πολιτείας. Ἐκεῖ συνέγραψε τὰ ἐκδοθέντα καὶ ἄλλα ἀνέκ-
δοτα ψυχωφελῆ συγγράμματά του. Ἐκεῖ ὁμοιούμενος μὲ
πελεκᾶνα ἐρημικὸν κατὰ τὸν Προφήτην (1), ἐπανήρχετο
πάλιν ὡς αἰτὸς ὑψηπέτης εἰς τὴν Πατριαρχικὴν του καθέ-
δραν, ἐπίσης ποθεινὸς καὶ γλυκὺς καθὼς μετὰ τὴν συννε-
φίαν ὁ ἥλιος. Ἀλλὰ τελευταῖον ἐπὶ τῆς τρίτης Πατριαρ-
χείας του, εἰς τὴν ὁποίαν ἦλθε, καθὼς φαίνεται, μόνον
καὶ μόνον διὰ νὰ ἀποθάνῃ ὑπὲρ Χριστοῦ, ἔδειξε πλέον ἐκ-
πεφασμένως καὶ τὸ τρίτον ὄνομα, τὸ ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν
ὄνομα, τὸ ὄνομα τοῦ Θεανθρώπου Ἰησοῦ, τὸ ὁποῖον γραφέν
εἰς τὴν καρδίαν του διὰ τῶν θλίψεων, ἔμελλε νὰ λαμ-

(1) Ψαλτ. ΡΑ. 7.

πρυθῆ καὶ διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτοῦ αἵματος, καὶ νὰ κάμη τὴν δόξαν του ἀνεξάλειπτον. Ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται.

Δὲν εἶναι χρεῖα νομίζω, ἀγαπητοί, νὰ ἀποδείξω εἰς τὰς Χριστιανικὰς ἀκοάς σας, ὅτι ὁ κόσμος ὅλος, καὶ ἐπὶ πᾶσιν ὁ ἄνθρωπος διοικεῖται κατὰ τὰς αἰωνίους βουλὰς τῆς Προνοίας τοῦ Παντεπόπτου Θεοῦ. Ὁ Βασιλεὺς τῶν αἰώνων ἐκριζώνει καὶ φυτεύει βασιλείας, ταπεινώνει καὶ ἀνυψοῖ ἔθνη, κρατεῖ τοῦ ἡλίου τὸν δρόμον, διασχίζει θαλάσσης, ἀφανίζει γαίας, κλονεῖ τὴν φύσιν ὅλην διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς του. Ἀπὸ ταύτην τὴν ἀνεξερεύνητον ἄβυσσον τῶν Θεῶν κριμάτων ἐπήγασε καὶ ὁ παρὼν πολιτικὸς τῆς Ἑλλάδος κλονισμὸς ἐπὶ τῆς τρίτης Πατριαρχείας τοῦ Γρηγορίου. Μάχη καὶ τρόμος καὶ φρίκη διεσκορπίσθη παντοῦ. Παντοῦ ὄπλα, παντοῦ φόνοι, παντοῦ ἀθῶων αἵματα βάπτουσι τῆς Βασιλευούσης τὸ ἔδαφος. Ὁ γέρων Πατριάρχης, ὅσον ἠδύνατο, καὶ ὅσον ἠκούετο, ἔτρεχε νὰ οἰκονομήσῃ τὰς ἀνοικονομήτους περιστάσεις τοῦ ἔθνους· καὶ ἐν τούτῳ τὸν ἠκολούθει κατόπιν μὲ βήματα μεγάλα ἡ δόξα τοῦ μαρτυρίου του. Ἦλθεν ἡ μεγάλη ἐβδομάς, καὶ ὁ γενναῖος Γρηγόριος μεταξὺ βαρβαρικῶν ὄπλων καὶ κραυγῶν καὶ σφαιγῶν ἐτέλεσεν εὐλαβῶς τὴν ἀκολουθίαν τῶν Κοσμοσωτηριῶν Παθῶν, δακρύων συγχρόνως καὶ τῶν ὁμογενῶν του εἰς πάθη. Ἐφίσταται τέλος ἡ ἔνδοξος ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως, καὶ συνανατέλλει μετ' αὐτῆς ὁ τῆς δόξης του ἥλιος.

Ἀφοῦ ἐτέλεσε μετ' ἄκρας γαλήνης τοὺς τῆς Ἀναστάσεως ὕμνους, ἔφραγεν ἐπὶ τῆς Θείας τραπέζης τὸ τελευταῖον Πάσχα τὸ μυστικόν, περὶ τοῦ ὁποίου, καθὼς ὁ Ἀσπότης καὶ Διδάσκαλος Χριστὸς, ἠδύνατο καὶ αὐτὸς ὁ μακάριος νὰ εἰπῆ πρὸς τοὺς συνιερουργοῦντας Ἀρχιερεῖς καὶ Ἱερεῖς του· «*Ἐπιθυμία ἐπεθύμησα τοῦτο τὸ Πάσχα φαγεῖν μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ με παθεῖν (1).*»

Μόλις ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν—ἀλλ' ὦ Θεὲ Ἰψίστε! ἀνύψωσον ταύτην τὴν ὥραν καὶ τὸν νοῦν μου καὶ τὴν φωνήν μου, διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ παραστήσω εἰς τὴν σεβασμίαν ταύτην δμῆγυριν τοῦ Πατριάρχου τὴν γενναιότητα!— μόλις ἐξῆλθεν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ ἰδοὺ τῆς ἀσεβείας οἱ ὑπηρεταὶ τὸν ἀρπάζουσι βιαίως, τὸν ἐμβιβάζουσιν εἰς ἄχαρι πλοῖον, τὸν καταβιβάζουσιν εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν, ὅπου ἀπὸ τόσους αἰῶνας ἀκούονται συχνῶς οἱ φρικτοὶ τῆς βασανιζομένης ἀθωότητος στεναγμοί. Ἐκεῖ εὐρίσκει ὁ Πατριάρχης τὴν Ἁγίαν του Σύνοδον δεδεμένην εἰς ἀλύσεις, καὶ πάσχουσαν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Ἐκεῖ εἰς τὸ σκοτεινότατον χάος ἀνέλαμψεν ἡ μεγαλοπρέπεια τῶν πολυτίμων λίθων τοῦ θυσιαστηρίου, ὅχι πλέον εἰς τὴν Ἀρχιερατικὴν των λαμπρότητα, ἀλλ' εἰς τὴν μαρτυρικὴν των γενναιότητα. Ἐκεῖ ὁ Ἄγγελος τοῦ Ἰψίστου, ἐν ᾧ τοὺς Ἱεράρχας ἐνίσχυεν ἀοράτως πρὸς τὸ τοῦ μαρτυρίου ποτήριον,

(1) Λουκ. ΚΒ. 15.

φάνεται, ὅτι ἔλεγε συγχρόνως πρὸς τοὺς βασιανιστάς των·
«Ὡ ἄνδρες αἱμάτων! τί στρεβλόνετε, καὶ μαστιζετε καὶ
καταξιάνετε τοὺς νέους Ἱερομάρτυρας; Ποῖα βάσανα, ἢ
θάνατος, ἢ ζωὴ θέλει τοὺς χωρίσει ἀπὸ τὴν ἀγάπην τοῦ
Χριστοῦ; Ποῖον ἀγαθὸν, ἢ ποῖον κακὸν τῆς παρουσίας
ζωῆς δύναται νὰ τοὺς βιάσῃ νὰ ἀλλάξωσι τὴν ἀμώμητον
πίστιν μὲ τὴν ἀσεβειάν σας, εἰς τὴν ὁποίαν τολμᾶτε μι-
αροὶ νὰ τοὺς προσκαλῆτε; Εἰς μάτην κουράζετε τὰς βλα-
σφήμους γλώσσας, καὶ τὰς αἰμοχαρεῖς χεῖράς σας. Ὅσον
πλέον τοὺς βασανίζετε, τόσον πλέον θέλετε καταισχυθῆ,
τόσον πλέον θέλετε λαμπρύνει τὴν πορφύραν τῆς Ἐκκλη-
σίας, τὴν ὁποίαν ἔβαψαν πρότερον μὲ τόσων αἵματα Μαρ-
τύρων οἱ ἀσεβεῖς πατέρες σας. Ἀλλ' ὅμως, πληρώσατε καὶ
σεῖς τὸ μέτρον τῶν προγόνων σας. Τὸ ποτήριον τῆς Θείας
ὀργῆς γεμίσατέ το μέχρι στεφάνης, διὰ νὰ ἐπέλθῃ κατὰ
τῶν κεφαλῶν σας πᾶν αἷμα δίκαιον ἐκχυθὲν ἀπὸ τῆς ἀ-
λώσεως μέχρι τῆς ἐλευθερώσεως τῆς νέας Σιών, τῆς πό-
λεως τοῦ Θεοῦ.»

Ἀλλὰ τέλος ἀπέκαμαν οἱ βασιανισταὶ, χωρὶς νὰ ἀποκά-
μῃ τῶν βασιανιζομένων Ἀγίων ἢ καρτερία. Ἀφρίζοντες καὶ
λυσσῶντες καὶ βλασφημοῦντες οἱ ἄνομοι τοὺς σύρουσιν εἰς
τὸν τόπον τῆς καταδίκης. Πλήθος ἄμετρον ἀσεβῶν τοὺς
περικυκλόνουσιν· αἱ μιτραὶ κραυγαί των ἀναβαίνουσιν ἕως
εἰς τὸν αἰθέρα· ἀλλ' οἱ γενναῖοι Ἱερομάρτυρες ἀφορῶντες
εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ βλέποντες, ὡς ὁ Πρωτομάρτυς Στέ-

φανός, τὴν περιμένουσάν αὐτοῦ, δόξαν, προσεύχονται πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, διδάσκουσι τοὺς διώκτας τῆς, εὐλογοῦσι τοὺς ὑπερασπιστάς τῆς, καὶ δέχονται εὐχαρίστως τῆς ἀγχόνης τὸν πολυώδυνον θάνατον. Δι' ὅλης τῆς τριημέρου Ἀναστάσεως ἐκρέματο ἐπὶ ξύλου ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης μετὰ τῶν τριῶν Κορυφαίων τῆς Ἁγίας Συνόδου, καὶ μετὰ ταῦτα παρὰ χεῖρας εἰς τοὺς Ἑβραίους τὰ ἱερά των σώματα, διὰ νὰ τὰ ἐμπαίξωσι καὶ οὗτοι, καὶ νὰ δείξωσι καὶ τώρα, ὅτι αὐτοὶ εἶναι οἱ υἱοὶ τῶν σταυρωσάντων τῆς δόξης τὸν Κύριον. Τελευταῖον, τὰ σεβάσματα λείψανα περιουρέντα εἰς τοὺς δρόμους ἐβρίφθησαν εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ὁ μὲν ἱερός Διονύσιος, ὁ τῆς Ἐφέσου σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης καὶ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Ἑλλάδος ἀοίδιμος εὐεργέτης, εὐρεθείς ἀπὸ χεῖρας εὐσεβεῖς, θάπτεται εἰς τὸ Σταυροδρόμιον, διὰ νὰ μένη εἰς τὴν Βασιλεύουσάν πατρίδα του, διηνεκῆς ἔφορος καὶ συμπάρεδρος τῆς Ἁγίας Συνόδου, ἥτις, κὰν τώρα συσκιάζεται, δὲν θέλει ὅμως ἐκλείψει ποτὲ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ· διότι «*Πύλαι ἄδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς* (1).»

Σὺ δὲ, Παναγιώτατε Πατριάρχα, ἀφ' οὗ ἐδοξάσθης μετὰ τοῦ μαρτυρίου τὸν θάνατον, σὲ ὠδήγησεν ἔτι πορρωτέρω ἡ θεία Πρόνοια, διὰ νὰ ἐπεκτείνῃ ἐπὶ πλέον τὴν δόξαν τῆς

(1) Ματθ. Ιγ. 18.

Ἐκκλησίας τῆς. Ὀχοούμενος, ἀγαπητοί, ὡς ὁ Πέτρος, εἰς τῆς θαλάσσης τὰ νῶτα, καὶ ὑπηρετούμενος ἀπὸ ἡμερα κύματα ὁ σεβάσμιος νεκρὸς καταφεύγει ὑπὸ τὸν Σταυρὸν τῆς ἀπτητῆτος σημαίας τῶν Ῥώσσων, καὶ πλησιάζει εἰς τὸ πλοῖον ἀνδρὸς ὁμογενοῦς θεοφιλοῦς. Ὁ εὐλαβῆς Σκλάβος (1) τοῦ ὁποίου τὸ ὄνομα θέλει μνημονεύεσθαι εἰς τὴν Ἱστορίαν, καθὼς καὶ τὸ ὄνομα τῆς φιλάνθρωπου γυναικὸς ἐκείνης, ἥτις ἔθαψεν εἰς τὴν Μεγαρίδα τὰ λειψάνα τοῦ ἐναρέτου Φωκίωτος—ὁ εὐλαβῆς καρaboκύριος, βλέπει τὸν Πατριάρχην, τὸν γνωρίζει, τὸν ἀρπάζει, τὸν περιστέλλει, τὸν μετακομίζει, τὸν ἐμπιστεύει εἰς τοῦτο τῆς εὐσεβείας τὸ ἄσυλον. Ὡ βᾶθος πλοῦτου τῆς Θείας Προνοίας ἀνεξερευνήτον! Ἐδῶ ἀδελφοί μου, παρατηρήσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Πολλαὶ πόλεις καὶ χῶραι ἐστάθησαν εὐτυχεῖς, διότι ἐκλέχθησαν ἀπὸ τὸν οὐρανὸν εἰς κατοικητήρια ξένων Ἁγίων λειψάνων. Τὰς λιπάρεις ἐδιάλεξεν εἰς πρόσκαιρον κατοικίαν τοῦ Ἁγίου τοῦ λειψάνου ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας. Εἰς τὴν νῆσον τῶν Κορυφῶν διεύθυνε διὰ τῆς θαλάσσης τὰς τρίβους τοῦ ὁ Θεοφόρος Ἅγιος Σπυρίδων· καὶ ὁ Ἱερὸς Γρηγόριος ἐκλεξε τὴν Ὀδησσόν. Ἀλλὰ τὸ πλεόν θαυμαστότερον εἶναι, ὅτι τώρα, μετὰ τόσους αἰῶνας, ἀνανεώνει πάλιν ὁ Πατριάρχης καὶ δι' ἐξωτερικῶν σημείων τὸν

(1) Οὕτως ὠνομάζετο ὁ καρaboκύριος, ὅστις ἔφερεν εἰς Ὀδησσὸν τὸ σῶμα τοῦ Πατριάρχου.

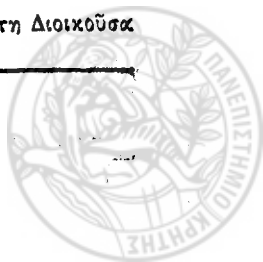
μεταξὺ τῆς Γραικικῆς καὶ Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας ἐσωτερικὸν καὶ ἀδιάσπαστον σύνδεσμον. Πρὸ ἐννέα περιποῦ αἰώνων ἤνωσε μετὰ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ γάμος τὰς δύο ταύτας Ἁγίας Ἐκκλησίας. Ὁ φιλόχριστος τῶν Ῥώσων Βασιλεὺς, ὁ ἅγιος Βασίλειος ὁ Βλαδιμηρος, ἔλαβε καὶ τὸ βάπτισμα καὶ τὴν νύμφην του ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολιν· εἶδεν ἡ Ῥωσσία συγχρόνως καὶ τὸ φῶς τῆς Πίστεως καὶ τὴν πρώτην εὐσεβῆ τῆς Βασίλισσαν, τὴν μακαρίαν Ἄνναν τὴν Πορφυρογέννητον. Καὶ τότε μὲν εἰς τὴν εὐτυχίαν της, ἡ Γραικικὴ Ἐκκλησία παρέδιδε γάμους καὶ ὑμεναίους καὶ εὐσεβῆ Βασιλίδαν ὡς ἐνέχυρον τῆς ἀγάπης της εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν Ῥωσσικὴν. Ἀλλὰ τώρα εἰς τὰς θλίψεις της παραδίδει πάλιν εἰς τὴν ἐπίσκεψίν της ἄλλον ἀνάλογον θησαυρὸν—τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως. «Πρὸς »Σε, μὲ φαίνεται, ὅτι λέγει ἡ σεβασμία αὕτη Μήτηρ — »πρὸς τὴν Ἁγιωτάτην καὶ Ἀποστολικὴν θυγατέρα της· »πρὸς Σε, φιλτάτη μου Ἀδελφῆ, ἀποστέλλω καὶ τοῦτον »τὸν θησαυρὸν μου. Εἰς ταύτας τῆς ὀδύνης μου τὰς ἡμέρας, Σὺ εἶσαι ἡ παραμυθία μου, ἡ ἀνάπυσις τῶν κροτάφων μου, ἡ Προστάτρια τῶν δικαιωμάτων μου. Ὁ ἱερός »οὗτος Πατήρ, σφαγιασθεὶς ἀπὸ τοὺς διώκτας τῆς εὐσεβείας του, προσέρχεται καὶ νεκρὸς εἰς τὴν σκέπην σου, »πρέσβυς καὶ ἰκέτης καὶ τῆς Πίστεως, διωκομένης καὶ περιϋβριζομένης εἰς ὅλον του τὸ ἔθνος, τοῦ ὁποίου πολλὰ »πολλάκις μέλη πιστῶς Σε ὑπηρετήσαν. Ὑπόδεξαι, Ἀδελ-

»φή μου, τὸν Πατριάρχην μου εὐλαβῶς, ὡς διάδοχον
»τῶν πρώτων τῆς Ὀρθοδοξίας σου διδασκάλων· (ὕποδεξαί
»τον παρακαλῶ) καὶ μνημόνευε τῶν δεσμῶν μου (1),
»τοὺς ὁποίους ὑπομένω, ἕως ἂν πληρωθῶσι καιροὶ
»ἔθνῶν! (2).»

Καὶ τῷ ὄντι ἡ Ἄγιωτάτη Ἐκκλησία τῶν Ῥώσων ὑπή-
κουσε τῆς ὀδυρωμένης Μητρὸς τὰς φωνάς. Ὁ Θεόχριστος
τοῦ Ἁγίου Βλαδιμήρου Διάδοχος, ὁ Τρισέβαστος Ὑπερα-
σπιστῆς τῆς Καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὁ
Κραταιότατος καὶ Αὐτοκρατορικώτατος **ΙΜΠΕΡΑΤΩΡ**
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ, ἐν ᾧ φυτεύει τὰ τρό-
παια τῶν μεγάλων Του ἀρετῶν εἰς τὴν εὐρυχωροτάτην Του
Ἐπικράτειαν, ὅπου ποτὲ δὲν δύει ὁ ἥλιος, ἐνταυτῷ ἐξισου-
ται μὲ τοὺς Εὐσεβεστάτους Προπάτοράς Του καὶ εἰς τὴν
θεοσέβειαν. Ἡ Βασιλικωτάτη καὶ μεγαλόδωρος Αὐτοῦ δε-
ξιά ἀγιάζεται καὶ τώρα μὲ τὰς θεοφιλεῖς καὶ δαφιλεστά-
τας εὐεργεσίας τῆς. Στολίζει λαμπρῶς τὸν Πατριάρχην μὲ
πολυτιμώτατα ἄμφια, τιμᾷ τὴν ἰσράν του κηδεῖαν μὲ δα-
πάνην ἀφθονωτάτην, ἀναλαμβάνει γενναίως καὶ εὐεργετεῖ
πατρικῶς τοὺς ταλαιπώρους Γραικοὺς, τοὺς μετὰ τοῦ Πα-
τριάρχου καταφυγόντας ὑπὸ τὰς πτέρυγας τοῦ ἀπηττήτου
τῆς Αὐτοκρατορίας Του ἀετοῦ. Ἡ δὲ Ἄγιωτάτη Διοικοῦσα

(1) Γαλάτ. ζ. 2.

(2) Λουκ. ΚΑ. 24.

Σύνοδος τῆς Ῥωσσίας ὑποδέχεται τὸν ἱερώτατον νεκρὸν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας τῆς, καὶ διὰ τῶν ἁγίων τῆς λειτουργῶν στεφανώνει τὸν τάφον του μετὰ τῆς εὐλαβείας τὰ παράσημα. Οἱ γενναῖοι Ῥώσσοι δεικνύουσιν ὅλον τῆς εὐσεβείας τὸ σέβας πρὸς τὸν κοινὸν τῶν Ὀρθοδόξων Πατέρα. Ἡ Ὁδησὸς πλουτίζεται. Ὁ Σταυρὸς θριαμβεύει. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ ἀνυμνεῖται, καὶ δι' αὐτοῦ δοξάζεται καὶ εἰς τὸν θάνατόν του ὁ αἰόδιμος Πατριάρχης μετὰ δόξαν ἀνεξάλειπτον. *Ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται.*

Δοξάζου λοιπὸν ἀείμνηστε Γρηγόριε καὶ εἰς τὴν γῆν, καθὼς εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἀναπαύου μετὰ τὸ ἱερόν σου λείψανον εἰς τοὺς κόλπους τῆς Θεοφιλοῦς Ῥωσσίας, καὶ μετὰ τὴν ἁγίαν σου ψυχὴν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἐκεῖ μετὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ καὶ ὅλων τῶν ἁγίων Ἱεραρχῶν, ἐκεῖ ἔμπροσθεν εἰς τὸν Θρόνον τοῦ Ἀρνίου, ἐνδεδυμένος τὴν λευκὴν τῆς ἀθωότητος στολὴν, τὴν ὁποίαν ἐλεύκανας μετὰ τὸ αἷμα τοῦ Ἀρνίου καὶ μετὰ τὸ αἷμα τοῦ μαρτυρίου σου, κράτει τὸν φοίνικα τῆς νίκης, καὶ δοξολογεῖ τῆς δόξης τὸν Κύριον. Καὶ τὸ αὐτοσχέδιον τοῦτο καὶ μικρὸν τῶν μεγάλων ἀρετῶν σου ἐγκώμιον πρὸς τὸ παρὸν ἀποδεχόμενος εὐμενῶς, ἐπίβλεψον ἱλαρῶς ἐπὶ τοὺς ἑμογενεῖς σου, καὶ ἔμπνευσον εἰς τὴν καρδίαν των τὴν πρὸς ἀλλήλους δμόνοιαν καὶ συμπάθειαν καὶ ἀγάπην.

Ναί, ἀδελφοί μου, κάτοικοι καὶ πάροικοι τῆς Ὁδησοῦ,

πρὸς σᾶς στρέφω τὸν λόγον, διότι σεῖς, φαίνεται, ὅτι ἔχετε χρεῖαν πλέον τῶν ἄλλων καὶ μάλιστα κατὰ τὸ πικρὸν νὰ σᾶς ἐνθυμίση κάνεις τὰ καθήκοντά σας, ὅσα ὁ καιρὸς συγχωρεῖ νὰ ἀναφερθῶσιν. Ἀδελφοὶ ἀγαπητοί! ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Μακρὰν πλέον ἀπὸ τὸ μέσον σας ὁ φθόνος, ἡ μνησικακία, ἡ ὑπερηφανία, ἡ πλεονεξία, ὅλα τὰ ἄγρια πάθη, ὅσα διακόπτουσι τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης τὸν σύνδεσμον. Εἶναι ἀνομία μεγίστη, καὶ μάλιστα εἰς τὰς πενθίμους ταύτας ἡμέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος, νὰ τρώγητε ἀλλήλους, καὶ νὰ ἀναισθητῆτε εἰς τοῦ γένους τὰς συμφοράς. Ἐνθυμηθῆτε, ὅτι ἡ διχόνοια ἔκαμε πτώματα ἐλεσινα τοὺς Προπάτοράς μας. Στρέψατε τοὺς ὀφθαλμούς σας τριγύρω σας, καὶ ἴδετε τὰ θύματα, ὅσα διέφυγον τῆς ῥομφαίας τὸ στόμα. Οἱ ἀδελφοί σας οὔτοι, γυμνοὶ, ἐλεεινοὶ, χωρισμένοι ἀπὸ τὰ τέκνα των, διεσπασμένοι ἀπὸ τοὺς ἐσφαγμένους συγγενεῖς των, καταφεύγουσιν εἰς τὸ ἄσυλον τῆς Θεοστυρίκτου ταύτης πόλεως, καὶ ζητοῦσιν ἐνταυτῷ τὴν βοήθειάν σας. Δεχθῆτέ τους εἰς τὰς ἀγκάλας σας, παρηγορήσατε τὴν τεθλιμμένην ψυχὴν των, συμμερισθῆτε μαζὶ των τὴν συμφορὰν των, σεβόμενοι τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης, καὶ ἀκολουθοῦντες τὰ ἴχνη τῶν λαμπρῶν τῆς Ἀυτοκρατορικῆς φιλανθρωπίας παραδειγμάτων, ὅσα λάμπουν πρὸ ὀφθαλμῶν σας.

Ἐξοχώτατε Κόμη! πόσον καλλύνεις τὸ λαμπρὸν σου ἀξίωμα, γινόμενος ἀξιώτατον ὄργανον τῆς εὐσπλαγχνίας,

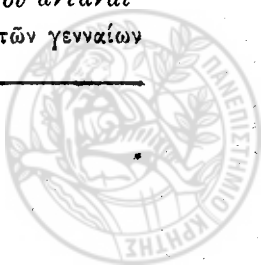
τὴν ὁποίαν ὁ *Εὐλογημένος Ἀλέξανδρος* ἐπιχέει πρὸς τοὺς ἐνταῦθα καταφυγόντας δυστυχεῖς Ἕλληνας. Ὁ ἄοκνος ζήλος σου, πρὸς παραμυθίαν των εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ἀξιότιμά σου ὑπουργήματα εἰς τὸν *Θρόνον τὸν Αὐτοκρατορικόν*, τοῦ ὁποίου μιμούμενος τὴν φιλανθρωπίαν, προσθέτεις εἰς τὴν ἀχανεστάτην του δόξαν, καὶ κάμνεις τὸ ὄνομά σου ἐπίσημον μεταξὺ τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ γενναίότης τῆς καρδίας σου καὶ τῶν ἄλλων, τῶν κατὰ σὲ φιλαγάθων ἀνδρῶν, ἀναφίνεται ὡς ἴρις παρηγορητικὴ καὶ ἰλαρὰ μεταξὺ τῶν σκοτεινῶν τῆς δυστυχίας νεφῶν, τὰ ὁποῖα συσκιάζουσι καὶ μακρόθεν τὰ δεδακρυσμένα πρόσωπα τῶν Γραικῶν, ὅσοι κατέφυγον ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν τῆς πατρίδος εἰς τὸ ὑψηλὸν ὄρος τῆς Ῥωσικῆς προστασίας. Ἀδελφοὶ Ἕλληνες! εὐγνωμονεῖτε πρὸς τὰς τοιαύτας ἀγαθοεργίας τοῦ *Τρισεβάστου Μονάρχου*, ὅστις ὡς ἄλλος ἥλιος σᾶς ζωογονεῖ καὶ σᾶς περιθάλλει ἐντὸς τῆς Ἐπικρατείας Του, καὶ δεῦτε συμφώνως ἐπάρατε τὰς ψυχὰς σας ὁμοῦ μὲ τὴν φωνὴν μου πρὸς τὸν Ἰψιστον Πατέρα μας, διὰ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν τὸ Θεῖόν Του ἔλεος.

ὦ Θεὲ τοῦ ἐλέους, Ἐπουράνιε τῆς κτίσεως Βασιλεῦ! ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἴδε τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ Σου. Ἔως πότε, Κύριε, θέλει βλασφημεῖ τὸ Πανάγιόν Σου Ὄνομα ὁ ἐχθρὸς τοῦ Σταυροῦ; Ἔως πότε θέλει χύνει τὸ ἀθώτατον αἷμα τῆς ἐκλεκτῆς Σου κληρονομίας; Κύριε τῶν δυνάμεων, ἰδοὺ βλέπεις τὴν μανίαν τῶν Ἀσσυρίων. Τῆν

ἀγίαν Σιών Σου κατέσκαψαν, τοὺς ἱεροὺς Σου ναοὺς ἐβελήλωσαν. Τὰς σάρκας τῶν ὀσίων Σου τὰς ἐβρίψαν εἰς τὰ θηρία τῆς γῆς καὶ θαλάσσης. Ἴδου Δέσποτα ἐσμικρύνθημεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, καὶ ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς (1). Διὰ τῆς ἡμῶν ἀμαρτίας, μᾶς ἐδειξας σκληρὰ, μᾶς ἐψώμισας δάκρυα καὶ πικρίαν, μᾶς ἐπότισας οἶνον κατανύξεως. Ἄλλ' ἱκανούσθω Κύριε ἡ ὀργή Σου! ὦ Κύριε σῶσον δὴ! ὦ Κύριε εὐόδωσον δὴ! μὴ παραδώῃς ἡμᾶς εἰς τέλος, καὶ μὴ ἀποστήσῃς τὸ ἔλεός σου ἀφ' ἡμῶν δι' ὄλους Σου τοὺς Ἁγίους καὶ τοὺς νέους Ἱερομάρτυρας. Ὁ Θεός, ὁ Θεός τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἔνδοξα πάντα, ὁ κτίζων νέα ἐκ παλαιῶν, καὶ τὸ πᾶν ἐκ τοῦ μηδενός· ὁ δημιουργήσας τὸ φῶς, καὶ ἀνιστῶν ἐκ τάφων τοὺς νεκροὺς εἰς ἐλευθερίαν, ἄστραφον τὸ κράτος τῆς Παντοδυναμίας Σου· ῥῆξον τὴν ὀργὴν Σου ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ γινώσκοντά Σε. Ἀπόστειλον τὸν Ἄγγελόν Σου, σωτῆρα τοῦ τεταπεινωμένου λαοῦ Σου. Βασιλεῦ Ἅγιε ἐπάκουσον τὴν φωνὴν τῆς δεήσεώς μας, καὶ τὸν Χριστόν Σου τὸν Πιστόν καὶ φιλανθρωπότατον *Αὐτοκράτορα*, στερήσωσον, δόξασον, ἀγίασον, ὑπόταξον ὑπὸ τοὺς νικηφόρους Αὐτοῦ πόδας πάντα ἐχθρὸν καὶ πολέμιον ἀπὸ περᾶτων ἕως περᾶτων, ἕως οὗ ἀνταναίρεθῇ ἡ σε. *λήγη* (2). Τὸ φιλάδελφον ἔθνος τῶν γενναίων

(1) Ψαλτ. ΜΓ. 23.

(2) Ψαλτ. ΟΑ. 7.

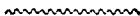

Ῥώσων εὐλόγησον, τὴν πόλιν ταύτην καὶ πᾶσαν ἄλλην
τῶν Πιστῶν ἀβλαβῆ διαφύλαξον, καὶ πάντα τοὺς εὐσε-
βεῖς λατρευτὰς τοῦ ὀνόματός Σου παράλαβε εἰς τὴν Βασι-
λείαν Σου. Ἀμήν.

Εὐρίσκεται ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ βιβλιοπώλῃ
Μ. Ζ. Πρακτικίδῃ. (Ὀδὸς Ἑρμοῦ, παρὰ
τῇ Καπνικαρέᾳ).

Τιμᾶται λεπτῶν 25.

